

ANNA DOBAKÓWNA

LITERATURA STAROPOLSKA NA POLONISTYCE W OKRESIE 50-LECIA KATOLICKIEGO UNIWERSYTETU LUBELSKIEGO

Dział literatury staropolskiej był w ramach sekcji polonistyki reprezentowany od początku jej istnienia, czyli od momentu podjęcia przez Uniwersytet działalności dydaktycznej. Dział ten stanowił jeden z elementów historycznej wiedzy o literaturze, w jaką sekcja ta miała — zgodnie z założeniami programu — wyposażać swoich adeptów, przeznaczonych przede wszystkim do pracy w szkolnictwie.

Materiały¹, którymi obecnie dysponujemy, pozwalają na zrekonstruowanie procesu dydaktycznego z tego zakresu w niewielkiej mierze. Spisy wykładów w okresie przed II wojną światową notują wprawdzie tematy wykładów i wymiar godzin, ale pomijają całkowicie zagadnienia, jakimi zajmowano się na ćwiczeniach, proseminariach i seminariach. Tylko na podstawie nazwisk prowadzących te zajęcia można przypuszczać, że uwzględniano na nich obok innych tematów także literaturę staropolską. Z tego względu w niniejszym szkicu scharakteryzowano przede wszystkim ich zainteresowania i dorobek naukowy. Może to dać czytelnikowi niejaki wyobrażenie o tych zajęciach, a ponadto ożywić pozornie bezbarwne daty i wskazać, co kryło się poza przytoczonymi tematami wykładów. Trzeba przy tym pamiętać, że każdy z dawniejszych reprezentował niespotykany już dziś typ badacza, który ogarnia całość

¹ Przy opracowywaniu niniejszego szkicu korzystano ze spisów wykładów za poszczególne lata akademickie, z wydawanych od kwietnia 1923 do listopada 1931 r. „Wiadomości Towarzystwa Uniwersytetu Lubelskiego”, z not biograficznych w „Pamiętniku Literackim” (Wiktor Hahn, Henryk Życzyński). Uwzględniono też Jerzego Starnawskiego *Zarys dziejów polonistyki KUL w latach 1944—1964* („Zeszyty Naukowe KUL”, 8 (1965), nr 3 (31), s. 65—72), *Słownik współczesnych pisarzy polskich* (dane biograficzne i bibliograficzne omawianych osób), niektóre numery studenckiego pisma „Polonista”, katalog prac magisterskich oraz akta personalne.

przedmiotu bez określonej specjalizacji badawczej. Stąd omawianie ich dorobku naukowego i działalności dydaktycznej związanej ze staropolszczyzną jest spojrzeniem aspektowym. Obok tego nurtu, który nas interesuje, istnieją równoległe, może nawet bogatsze i często w całości bardziej znaczące. Wycinkowość naszych wniosków i obserwacji zarówno w stosunku do przedmiotu, jak i wobec materiałów omawiających pracę całej sekcji przy lekturze niniejszych uwag musimy mieć ustawicznie na uwadze, aby nie zatracić faktycznych proporcji prezentowanego zjawiska.

Okres dwudziestolecia międzywojennego notuje chronologicznie tu podane nazwiska zajmujących się staropolszczyzną: Stanisław Ptaszycki, ks. Cezary Pęcherski, Wiktor Hahn, Julian Krzyżanowski, Henryk Życzynski, Ludwik Kamykowski.

Stanisław Ptaszycki urodził się 31 III (12 IV) 1853 r. w guberni moskiewskiej. W 1877 ukończył studia na Wydziale Hist.-Filol. Uniwersytetu Petersburskiego, gdzie w 1918 r. mianowano go profesorem. Wykładał tam język polski i historię literatury polskiej. Należał do pracowników Akademii Duchownej w Petersburgu, był tamże prezesem Polskiej Macierzy Szkolnej. Akademia Umiejętności zaliczała go do swoich członków-korespondentów, a także do członków Komisji: Historycznej, Językowej i Literackiej. Działał w wielu towarzystwach polskich i rosyjskich. Wydział Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Lubelskiego w 1918 r. mianował go profesorem zwyczajnym (Ministerstwo W. R. i O. P. zatwierdza nominację w 1920). W liście pożegnalnym od Rektora (1926 r.) mówi się o Ptaszyckim jako o jednym z organizatorów Uniwersytetu. 8 X 1927 r. w uznaniu zasług dla Uczelni mianowano go jej profesorem honorowym. Został powołany na stanowisko naczelnego dyrektora archiwów państwowych, ale jeszcze krótko przed śmiercią w 1934 r. planował powrót na Uniwersytet.

Główny trzon jego publikacji naukowych ukazał się przed podjęciem pracy na Uniwersytecie Lubelskim. Wśród nich znajduje się wiele opracowań poświęconych pisarzom staropolskim (np. Mikołajowi Rejowi, Łukaszowi Górnickiemu, Marcinowi Bielskiemu), a także wydania krytyczne, m. in. *Wizerunku* i *Psalterza* Reja. Okres pracy na Uniwersytecie Lubelskim to publikacje w zasadzie z historii i bibliotekoznawstwa. Wykład (1918/19) traktował o średniowiecznej literaturze religijnej w Polsce.

Ks. Cezary Pęcherski urodził się w 1881 r. w Sokółce, w ziemi grodzieńskiej. W 1916 r. po ukończeniu studiów na Uniwersytecie Jagiellońskim zostaje doktorem filozofii, a następnie wykłada historię literatury polskiej we wrocławskim seminarium duchownym i w gimna-

zjum. Od początku zostaje zatrudniony jako zastępca profesora i aż do śmierci (1925 r.) pozostaje na Uniwersytecie Lubelskim prowadząc zajęcia uwzględniające szczególnie literaturę staropolską oraz romantyczną.

Jego warsztat naukowy rozwijał się w szkole Ignacego Chrzanowskiego, do którego ulubionych uczniów należał Pęcherski. Prowadząc zajęcia dydaktyczne przygotowywał jednocześnie monografię o wymowie sejmowej XVI wieku w dwu tomach, które ukończył krótko przed śmiercią. Była ona referowana przez Ignacego Chrzanowskiego na posiedzeniu Akademii Umiejętności, a tezy wydrukowano w jej sprawozdaniach. Drukował niewiele, co sprawiło, że jego nazwisko ma tylko lokalny zasięg, mimo zdania Juliana Krzyżanowskiego, ówczesnego pracownika Uniwersytetu, które wygłosił on podczas akademii żałobnej zorganizowanej na cześć Pęcherskiego przez Koło Polonistyczne (luty 1926 r.). Krzyżanowski uznał w Zmarłym jedyne go bodaj w Polsce znawcę literatury XVI w. i postulował wydanie jego wykładów na ten temat, co jednak nigdy nie zostało zrealizowane.

W swoich wykładach Pęcherski uwzględniał następujące zagadnienia staropolskie: historię poezji polskiej w XVI w. i źródła do niej, twórczość prozaików polskich i pisarzy politycznych XVI w., poetów stanisławowskich, „analizę metodyczną” arcydzieł prozy polskiej XVI w. i wybranych utworów Jana Kochanowskiego. Wobec niewielu publikacji akcent pada tu przede wszystkim na pracę dydaktyczną.

Wiktor H a h n urodził się 9 IX 1871 r. w Wiedniu. Fakty z życia człowieka, którego wkład w polonistykę oceniono bardzo wysoko, działacza i wychowawcy, można w tym szkicu przedstawić tylko w wielkim skrócie i uproszczeniu, uwzględniając te przede wszystkim, które bezpośrednio wiążą się z jego prawie dwadzieścia lat trwającą pracą na Uczelni².

Studia kończył we Lwowie (1889—1893) jako uczeń Romana Pilata, słuchacz Ćwiklińskiego i Sternbacha. Habilitował się tamże u Wilhelma Bruchnalskiego i Józefa Kallenbacha przedstawiając drukowaną następnie pracę *Literatura dramatyczna w Polsce XVI w.* Już wówczas był członkiem kilku towarzystw naukowych (Lwów, Poznań), a w l. 1919—1921 kierował „Pamiętnikiem Literackim” jako jego redaktor.

Uniwersytet Lubelski zaangażował go w 1921 r. mianując równocześnie profesorem zwyczajnym. Był on wówczas autorem prac z zakresu staropolszczyzny poświęconych przede wszystkim Szymonowicowi, który także później cieszy się szczególnym zainteresowaniem uczonego,

² Informacje o życiu i publikacjach Wiktora Hahna znaleźć można w drukowanych już opracowaniach czy wspomnieniach, które wymienił S. Fita (patrz *Kronika polonistyki*, przypis 13).

oraz poezji polskiej XVI w. w stosunku do obcej i uważanej za najcenniejszą z pozycji interpretacyjnych Hahna *Literatury dramatycznej w Polsce XVI w.* W okresie prowadzenia zajęć na Uczelni powstały m. in. prace o Janie Kochanowskim (drukowane w 1930 i 1931 r. w pismach lubelskich), nadal aktualny był Szymonowicz (np. *Szymon Szymonowicz jako najwybitniejszy przedstawiciel humanizmu polskiego*³) i zainteresowania dramatem staropolskim, choć wówczas może w większym stopniu absorbował go Słowacki, a także prace o podstawowym często znaczeniu dla każdego humanisty z nauk pomocniczych historii literatury.

W wykładach ze staropolszczyzny uwzględniał literaturę polską od jej początków do w. XVIII.

Rozszerzały się także kontakty naukowe Hahna, aby dla przykładu wymienić niektóre: członek-korespondent Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu, członek czynny Towarzystwa Naukowego we Lwowie i Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie, członek Komisji do Badań w Zakresie Historii i Oświaty w Polsce PAU oraz Komisji Filologicznej PAU.

Przez wiele lat Hahn pełnił funkcję kuratora Koła Polonistów, które działało od 1919 r. Był też inicjatorem lub współwykonawcą wielu akcji kulturalnych pozauniwersyteckich, np. obchodów 100-lecia Stanisława Staszica i 150-lecia Stanisława Konarskiego. Reprezentował również Uniwersytet na spotkaniach naukowych i uroczystościach o szerszym zasięgu. O jego zasługach dla Uczelni świadczy fakt, że w 40-lecie swego istnienia obdarzyła go ona tytułem doktora honoris causa.

Przelotnie zetknął się z polonistyką kulowską Julian Krzyżanowski (r. akad. 1925/26 — *Literatura polska XVII w. i Romans polski w w. XVI*), zastępca profesora, habilitowany w 1926 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim na podstawie wydanej następnie rozprawy *Romans pseudoklasycy w Polsce XVI w.* Autor wielu prac ze staropolszczyzny, z których kilka ukazało się w trakcie krótkotrwałej działalności na KUL-u (*Powieść o Marchołcie. Szkic z dziejów romansu staropolskiego* w „Pamiętniku Literackim”, wydana osobno i jako wstęp do Biblioteki Narodowej rozprawa o Wespazjanie Kochowskim oraz artykuł z dziejów Sowiżrzała w Polsce umieszczony wśród innych poświęconych Ignacemu Chrzanowskiemu).

W 1927 r. zostaje zaangażowany w charakterze zastępcy profesora uczeń Wiktora Hahna — Henryk Życzyński, a w spisie wykładów na r. akad. 1934/35 pojawia się nazwisko Ludwika Kamykowskiego.

³ „Kwartalnik Klasyczny”, 1930, s. 88—96, nadb. Lwów 1930.

Henryk Życzyński urodził się 4 VIII 1890 r. w Husiatynie nad Zbruczem. W l. 1910—1914 studiował na Uniwersytecie Lwowskim, w 1916 uzyskał doktorat, a w 1928 habilitował się w Poznaniu. Po tym fakcie KUL nadał mu tytuł profesora nadzwyczajnego, profesorem zwyczajnym został w 1937 r., cztery lata przed śmiercią. Życzyński był członkiem m. in. Towarzystwa Naukowego we Lwowie, Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie.

W r. akad. 1934/35 prowadził wykład poświęcony Janowi Kochanowskiemu i jego uczniom, ale zajmował się głównie romantyzmem i teorią dramatu. Z interesującego nas zakresu opublikował artykuły o wierszu w *Sielankach* Szymonowica (1929), o Janie Kochanowskim (1930) i o *Sobótce* (1934).

Ludwik Kamiński (ur. 4 III 1891) wywodził się również ze środowiska Uniwersytetu Lwowskiego. W Lublinie spędził l. 1923—1936 udzielając się w wielu przedsięwzięciach kulturalnych (jeden z założycieli Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie, jego sekretarz generalny i przewodniczący Komisji Filologicznej, redaktor „Pamiętnika Lubelskiego”). Wykładał o okresie baroku w Polsce. W 1939 r. ukazała się nakładem PAU praca poświęcona Kasprowi Twardowskiemu jako poecie baroku, będąca wynikiem kilkuletniego zainteresowania uczonego tym tak niedawno „odkrytym” okresem naszej literatury.

Uzupełnieniem zajęć prowadzonych przez historyków literatury były nieliczne — niemniej jednak warte odnotowania ze względu na zebranie wszystkiego, co miało związek z ukazywaniem słuchaczom polonistyki dawnej literatury polskiej — próby poszerzenia ich wiedzy przez specjalistów z innych dziedzin. Zaczątek wykładów pracowników pokrewnych sekcji dla polonistów świadczy o rozumieniu, że wykształcenie humanistyczne musi się opierać na wielorakim naświetleniu omawianych faktów. I tak Mieczysław Popławski miał wykład o łacińskiej literaturze średnio-wiecznej w Polsce (r. akad. 1927/28), a Aleksander Kossowski mówił o dziejopisarstwie polskim w. XVIII (1927/28).

Prócz wykładów, które dotychczas wymieniono i które obowiązywały wszystkich słuchaczy polonistyki, prowadzone były również proseminaria i seminaria. Spisy wykładów — jak już wspomniano — poprzestają jednak tylko na podaniu wymiaru godzin, nie określając tematów tych zajęć i sposobu ich prowadzenia. Uwzględniano na nich literaturę staropolską, o czym — prócz nazwisk prowadzących — świadczy zachowane sprawozdanie z proseminarium historii literatury polskiej za r. akad. 1930/31 podane w „Wiadomościach Towarzystwa Uniwersytetu Lubel-

skiego”⁴. Ponieważ wobec braku innych materiałów może ono być wziętym w tok prac studenckich, poświęcamy mu nieco więcej uwagi.

Uczestnikami wymienionego proseminarium byli studenci I i II roku w liczbie 19 (dla wyjaśnienia podajemy, iż obowiązywał wówczas system trymestrów). Obejmowało ono przerabianie zasadniczych kwestii z zakresu historii literatury, teorii oraz interpretację pieśni Kochanowskiego. „Każdy z uczestników odczytywał opracowanie wyznaczonej mu pieśni, poczem wywiązywała się dyskusja, nieraz bardzo ożywiona i ciekawa, nad sposobem opracowania i nad szeregiem kwestii wyłaniających się odnośnie do ważności uwzględnianych utworów”. W drugim trymestrze każdy z uczestników opracowywał pisemnie jeden wyznaczony mu przez prowadzącego temat. Obok przedstawicieli innych epok zajęto się Mikołajem Rejem i pieśniami Kochanowskiego. Referaty były oceniane i omawiane z autorami. Ciekawsze odczytywano na proseminarium i dyskutowano na ich temat. Ponieważ obowiązywały wykłady o Kochanowskim, w trzecim trymestrze każdy student z tej grupy miał pisemnie opracować jeden utwór poety, co również oceniano i omawiano z autorami.

Takimi danymi dysponujemy odnośnie do losów literatury staropolskiej na kulowskiej polonistyce w okresie przed II wojną światową.

*

Inauguracja zajęć po przerwie spowodowanej okupacją niemiecką objęła także dawną literaturę polską, przy czym ciągle musimy pamiętać, że studium to było ściśle związane z zespołem zajęć na polonistyce i funkcjonowało jako jeden z elementów tej całości.

W pierwszym powojennym roku akademickim literaturę staropolską wykładał zastępca profesora Stefan K a w y n (Literatura polska w dobie renesansu. Lektura i interpretacja ważniejszych tekstów w. XVI) wspólnie z prof. Janem P a r a n d o w s k i m (Klemens Janicki. Lektura i interpretacja). Pierwszy z nich kontynuował swój wykład w następnym roku akademickim, w którym uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego. Śladem tego wykładu jest wydana w 1947 r. broszura *Renesans i humanizm*.

Równocześnie z Kawynem zaczął pracować specjalizujący się w staropolszczyźnie Jan S ł o m k o w s k i . Zatrudniony w 1944 r. na stanowisku asystenta przy katedrze Juliusza Kleinera, był student Uniwersytetu Poznańskiego (l. 1935—1939), który magisterium uzyskał na KUL-u w 1946 r. Na podstawie dysertacji kierowanej przez Kleinera *Znaczenie etyki w życiu narodu i państwa według „De Republica emendanda” Andrzeja Frycza Modrzewskiego* uzyskał w 1949 r. doktorat. Zaczął gro-

⁴ 6 (1931), z. 1 (7), s. 51.

madzenie materiałów do antologii bajki staropolskiej. Wykładał, prowadził ćwiczenia i proseminaria, a później, od r. 1953, uczestniczył w seminariach prowadzonych przez Juliusza Nowak-Dłużewskiego oraz służył — wobec rzadkiej bytności profesora na Uczelni — wszelką pomocą studentom przygotowującym prace magisterskie. Dokumenty są jednak skąpe w szczegółowe dane. Na ich podstawie można jedynie ustalić, że zajęcia dotyczyły literatury staropolskiej, a tylko w jednym przypadku wymieniony jest tytuł wykładu — Powieść polska w. XVI.

Juliusz Nowak-Dłużewski miał zajęcia zlecone w okresie 1 IX 1953 — 31 VIII 1956 r. Studia ukończył i zrobił doktorat na Uniwersytecie Jagiellońskim w 1932 r. jako uczeń Ignacego Chrzanowskiego. Podstawą do zdobycia tego stopnia była wydrukowana w 1933 r. rozprawa pt. *Satyra polityczna Sejmu Czteroletniego*, zaś praca habilitacyjna (Uniwersytet Toruński 1951 r.) poświęcona została Stanisławowi Konarskiemu. Przez wiele lat Nowak-Dłużewski związany był ze szkolnictwem, podczas okupacji brał udział w tajnym nauczaniu, także wyższym.

Literatura staropolska — w tym szczególnie wieku XVIII — stanowiła przedmiot jego zamiłowania. Liczne publikowane prace odkryły nieznanne dotąd zespoły zjawisk literackich o specjalnym charakterze, związanych bowiem ściśle z wydarzeniami historycznymi o doniosłym znaczeniu politycznym. Tu wymienić należy wspomnianą już *Satyre polityczną Sejmu Czteroletniego* (1933), *Satyre polityczną konfederacji targowickiej i sejmu grodzieńskiego* (1935), *Poezję powstania kościuszkowskiego* (1946), *Poezję Związku Święconego i rokoszu Lubomirskiego* (1953), *Poezję wojen kozackich 1648—1651*, *Poezję wojen szwedzkich 1655—1660*. Wydania poezji politycznej stanowiły nawiązanie i kontynuację inicjatywy Czubka i Wierzbowskiego, którzy zajęli się w swoich wydaniach wiekiem XVI. Dowodem uznania za podjęcie ich trudu było zaproszenie Nowak-Dłużewskiego do redagowania staropolskiej części bibliografii Gabriela Korbuta. Podkreślano też niejednokrotnie, że dzięki jego notatkom ocalało wiele unikalnych tekstów, zagubionych lub zniszczonych podczas wojny.

Podczas pobytu na KUL-u Nowak-Dłużewski zajmował się teatrem staropolskim (pod jego kierunkiem pisano prace magisterskie na ten temat) oraz staropolską fraszką polityczną. Część pierwsza rozprawy poświęconej wymienionemu gatunkowi została wydana w 1964 r.

Przegląd dorobku naukowego Nowak-Dłużewskiego wskazuje, że znaczna jego część powstała przed podjęciem zajęć na KUL-u, a te z kolei nie trwały długo. To właśnie pozwoliło Stanisławowi Ficie i Andrzejowi Paluchowskiemu stwierdzić: „Trudności w doborze stałej

kadry specjalistów w tej dziedzinie uniemożliwiały, dotychczas przynajmniej, podjęcie bardziej długofalowych planów badawczych”⁵.

Do tego stanu rzeczy przyczyniało się niewątpliwie to, że każdy z dotychczas omawianych badaczy związany był z inną uczelnią, z innym środowiskiem lub też bardziej absorbowały go inne epoki. Absolwentami polonistyki kułowskiej, którzy następnie podjęli badania i pracę dydaktyczną w zespole sekcji byli Jerzy Starnawski i Stefan Nieznanski.

Jerzy Starnawski (ur. 27 II 1922 r. w Guzówce, pow. Krasnystaw) studia na KUL-u skończył w 1948 r. jako uczeń Juliusza Kleinera, a w 1958 r. został mianowany docentem. Jest członkiem Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza, Polskiego Towarzystwa Filologicznego.

Znaczną część jego zajęć stanowiły nauki pomocnicze historii literatury, ale niebagatelny udział, zwiększający się zresztą w miarę upływu czasu, miały najpierw ćwiczenia, a następnie proseminaria i seminaria staropolskie. Zarejestrowano poniższe tematy wykładów staropolskich: historia literatury polskiej XVI i XVII w., poezja wieku złotego, polska poezja od Kochanowskiego do Simonidesa, schyłek renesansu i początek baroku w Polsce, literatura średniowiecza i początku humanizmu w Polsce, literatura polska w dobie renesansu, literatura polska Reja i Kochanowskiego.

O tym, co było przedmiotem innych zajęć, świadczą wykonane pod kierunkiem Starnawskiego prace magisterskie, np.: *Modlitwa w dziełach Mikołaja Reja* (1961), *Twórczość Jana Żabczyca* (1963), *Mowy pogrzebowe w pierwszym okresie baroku polskiego na przykładzie Fabiana Birkowskiego i Andrzeja Radawieckiego* (1964), *Seneka-tragik i Platus w przekładach i przeróbkach staropolskich* (1964), *Staropolski dramat o Józefie Patriarsze* (1964), *Twórczość Andrzeja Zbylitowskiego. Próba opracowania monograficznego* (1965).

Ponieważ zainteresowania staropolszczyzną zaczęły narastać podczas pracy na KUL-u, nie ukazały się w tym okresie znamiennejsze poświęcone jej pozycje poza artykułami, jak np.: *Na tropie rozwiązania zagadki autorstwa „Proteusa abo Odmieńca” (1564)*⁶.

W okresie 1957—1967 pracownikiem sekcji jest drugi z wymienionych już wychowanków polonistyki, Stefan Nieznanski (ur. 10 VII 1933 r. w Małogoszczu). Początkowo prowadził ćwiczenia

⁵ Notatki o polonistyce na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1950—1957), „Zeszyty Naukowe KUL”, 1 (1958), z. 1, s. 113.

⁶ „Pamiętnik Literacki”, 47 (1956), z. 2.

i uczestniczył w seminarium Jerzego Starnawskiego. Wykładać zaczął w 1962 r. W centrum jego wyraźnie ukierunkowanych zainteresowań znajduje się odkrywany obecnie barok polski, co znalazło odbicie w pracy doktorskiej (*O poezji Kaspra Miaskowskiego 1549/50—1622*, Uniwersytet Warszawski 1962 r.), w wielu drukowanych artykułach z tego zakresu (np. *Początki baroku w poezji polskiej, Renesansowy czy barokowy?*)⁷, w pracach obszerniejszych (opracowanie baroku i czasów saskich do antologii *Matka Boska w poezji polskiej, O poezji Kaspra Miaskowskiego. Studium o kształtowaniu się baroku w poezji polskiej*)⁸ oraz w wykładach (początki baroku w Polsce, staropolska elegia wierszowana i dzieje gatunku, Andrzej Morsztyn na tle epoki, z problemów analizy liryki staropolskiej). Na osobną uwagę zasługuje wydanie (pod redakcją i wspólnie z Juliuszem Nowak-Dłużewskim, którego Nieznanowski jest uczniem) kolęd polskich w dwu tomach. Jest ono pierwszą ich edycją zbiorową.

Problematyka staropolska pojawiała się też w badaniach Stefana Sawickiego, zwłaszcza na początku jego pracy naukowej (asystent od 1951 r.). Przedmiotem szczególnej uwagi stał się Kochanowski, a następnie — śledzenie w interesującym nas okresie tych utworów, które ściśle wiązały się z kultem religijnym. Zainteresowania te znalazły odbicie w odczytach i artykułach, a także w prowadzonym wykładzie monograficznym o staropolskim dramacie religijnym (1959), lecz w całości naukowego dorobku autora zajmują one miejsce drugorzędne⁹.

Obecnie zajęcia ze staropolszczyzny prowadzi Jadwiga Sokółowska-Późniakowa, autorka monografii o Morsztynie, dojeżdżając jedynie z wykładem, którego tematem jest barok europejski. Wytworzyła się więc sytuacja odwrotna do tej, jaka w ostatnim okresie zarysowuje się w badaniach, szerzej zakrojonych i coraz intensywniej penetrujących obszary dawnej polskiej literatury, wobec czego należy przypuszczać, że ulegnie ona także na KUL-u zmianie na lepsze.

⁷ Pierwszy ukazał się w pracy zbiorowej *Studia z dawnej literatury czeskiej, słowackiej i polskiej*, Warszawa—Prahá 1963, s. 130—148, drugi w „Rocznikach Humanistycznych”, 8 (1959), z. 1, s. 321—330.

⁸ *Matka Boska w poezji baroku i czasów saskich*, [W:] *Matka Boska w poezji polskiej*, t. 1: *Szkice o dziejach motywu*, s. 37—61, Lublin 1959; t. 2: *Wybór tekstów maryjnych z okresu baroku*, s. 28—58, Lublin 1965.

⁹ Przykładowo podajemy: Carmen I, 32 Horacego w tłumaczeniu Kochanowskiego (referat na zebraniu Polskiego Towarzystwa Filologicznego w Lublinie 1953), Dzieje sławy Jana Kochanowskiego (odczyt w Towarzystwie Naukowym KUL), *Matka Boska w poezji średniowiecza i renesansu*, [W:] *Matka Boska w poezji polskiej*, t. 1, *Szkice o dziejach motywu*, Lublin 1959, s. 6—36.

Polonistyka kulowska w zakresie literatury staropolskiej była prezentowana także poza Uniwersytetem. Na Zjeździe Naukowym Polonistów w Warszawie (10—13 XII 1958) Jerzy Starnawski i Stefan Nieznanowski poruszali zagadnienia związane z barokiem polskim, a Stefan Nieznanowski jako uczestnik Ogólnopolskiej Konferencji Pomocniczych Pracowników Nauki (2—7 II 1965) wygłosił referat *Staropolska elegia waletowa*.

Należy też przypomnieć, iż tematyka staropolska sporadycznie podejmowana była w pracach magisterskich seminarium teatrologicznego, którym kieruje Irena Sławińska. Napisano tu m. in. rozprawy: *Staropolskie misterium o Bożym Narodzeniu* (1961), *Estetyka średniowiecznego dramatu liturgicznego. Cykl Wielkiego Tygodnia* (1963), *Moralitet staropolski* (1966), *Dramat epifaniiny w Polsce (od XVI do poł. XVIII w.)* (1966).

Z dotychczas przedstawionego materiału zorientowaliśmy się przede wszystkim w badaniach prowadzonych nad omawianym okresem przez pracowników polonistyki KUL¹⁰, przy okazji sygnalizowany jedynie był wkład studentów w postaci udziału w zajęciach czy wykonywaniu prac magisterskich na tematy, które ogół polonistów uważał za trudne i niezbyt atrakcyjne.

W ciągu ostatnich kilku lat — w ślad za rozwojem badań nad staropolszczyzną — zaczęła ona także dla studentów stanowić przedmiot intelektualnej przygody. Dowodem tego są coraz częściej organizowane przez Koło Polonistów S KUL wykłady z tej dziedziny oraz uwzględnienie jej w działalności Teatru Akademickiego, którego koncepcja zakładała zwrócenie uwagi na misteria średniowieczne, co też potwierdziło się w praktyce. Teatr zainaugurował swoją działalność (14 VI 1952 r.) wieczorem poezji pt. *Kochanowski żywy*. Do chwili obecnej wystawiono: *Misterium o Adamie* (premiera 29 III 1953 r.: tłumaczyła Hanna Malewska), tryptyk *Amor Divinus* (10 III 1968 r. — *Misterium Nativitatis, Misterium Passionis, Misterium Resurrectionis*) oraz krótkie misteria związane z tradycją Bożego Narodzenia, zwykle przygotowywane na uroczystość „Opłatka”.

Odbływały się też wykłady otwarte. Pracownicy różnych ośrodków naukowych prezentowali zgromadzonym zwykle licznie studentom nie tylko nowe zdobycze w dziedzinie badań staropolskich, lecz także zapoznawali ich z różnymi metodami badawczymi, co zresztą często wywoływało ożywione dyskusje. Warto tu chyba przytoczyć z zachowanych te, które tematycznie wiążą się z omawianym w niniejszym szkicu okresem.

¹⁰ Do kręgu prac staropolskich można włączyć także pisane przez klasykę Krystynę Stawecką: *Religijna poezja łacińska XVI wieku w Polsce. Zagadnienia wybrane*, Lublin 1964 oraz zaawansowaną rozprawę o Sarbiewskim.

- 1959 O *Psalterzu* Jana Kochanowskiego — Jerzy Ziomek
Niekóre problemy polskiego baroku — Wiktor Weintraub
Współpraca braci Opalińskich — Stanisław Grzeszczuk
- 1962 O poemacie satyrowym — Juliusz Nowak-Dłużewski
- 1964 O poezji Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego — Claude Backvis
O *Wojnie chocimskiej* Wacława Potockiego — Claude Backvis
- 1968 O formowaniu się konwencji mitologicznych w literaturze staropolskiej — Elżbieta Sarnowska
Wprowadzenie do studium staropolszczyzny — Tadeusz Ulewicz
O *Satyrze* Jana Kochanowskiego — Tadeusz Ulewicz

W piśmie studenckim „Polonista” z rzadka wprowadzie, ale jednak można napotkać artykuły o dawnych dziejach polszczyzny, czego przykładem nietypowym numer z kwietnia 1968 r. Po raz pierwszy dawnej polskiej literaturze ma być poświęcony Ogólnopolski Zjazd Naukowy Młodych Polonistów, trzynasty z kolei, ze szczególnym uwzględnieniem metodologii badań tej literatury. Fakt ten dobitnie świadczy o rozbudzeniu zainteresowania studentów w tym kierunku.

*

W zakończeniu raz jeszcze chcemy przypomnieć ogólnie znaną prawdę, iż w ogromnej mierze oblicze i poziom wszystkich komórek uniwersytetu zależą od jego pracowników. Fakt ten motywuje przyjęte tu przez autorkę „personalne” ujęcie dziejów jednego z nurtów polonistyki na KUL-u. Jest on nie najszerszy i nie najbardziej eksponowany. Złożyło się na to wiele przyczyn poza tą generalną, iż chyba w innych uniwersytetach również rysuje się on skromniej niż pozostałe działy historii literatury. U nas dołącza się do tego wspomniana płynność kadry specjalistów, co nie pozwoliło na perspektywiczne zakrojenie badań, oraz to, że — jak widzieliśmy w charakterystykach poszczególnych osób — kilka z nich miało prócz staropolszczyzny inne jeszcze rejony łowów naukowych, częściej uczęszczane, dostarczające okazalszych trofeów. Okresy lepsze są gęsto przetykane momentami zahamowań, co sprawia, że nad omawianym działem historii literatury zbyt często ciąży poczucie tymczasowości. Taki stan nie sprzyja wielkim osiągnięciom, u których podstaw tkwi zawsze systematyczna, wyjątkowo żmudna w tym wypadku praca. Żaden z badaczy, których tu wymieniono, nie stworzył na polonistyce kulowskiej szkoły kontynuującej jego badania, która nadawałaby określony profil również temu jej działowi.

Początek nowego 50-lecia, w jakie wkroczyliśmy z nowym rokiem akademickim, należy — na tle ostatnich lat — do okresów, w których kronikarz tropiący ślady staropolszczyzny w ramach polonistyki kulowskiej niewiele będzie miał do zanotowania.